

УДК 159.922.763 : 796.342 : 371.83.

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ДЕВІАНТНИХ ПІДЛІТКІВ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНОГО ПІДЛІТКОВОГО КЛУБУ З НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ

Ярошко П. М.,

аспірант кафедри практичної психології Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, м. Дрогобич, Україна

У статті розглянуто розвиток особистісної ідентифікації девіантних підлітків в процесі соціально-психологічної діяльності спортивного підліткового клубу з настільного тенісу. З'ясовано, що процес залучення підлітків з девіантною поведінкою до діяльності у такому клубі є своєрідною реакцією, формою соціально-психологічного захисту підлітків і молоді в період загальної особистісно-соціальної невизначеності. Саме підлітковий спортивний клуб з настільного тенісу дає змогу нестримному потягу у реалізації підлітків до романтики, фізичного ризику, до бажання випробувати себе в екстремальних ситуаціях і певним чином сприяє профілактиці впливу девіантної поведінки на процес їх особистісної ідентифікації. Показано, що психолого-педагогічний ефект впливу громадської думки колективу такого клубу на підростаючу складається з ряду усвідомлених і неусвідомлених актів та полягає в засвоєнні членом клубу соціального досвіду, суспільних цінностей, норм під час його активної діяльності.

Ключові слова: ідентичність, особистісна ідентифікація, спортивний підлітковий клуб, девіантна поведінка.

Постановка проблеми. У психології і соціології поняття «ідентифікація» визначається як процес емоційного, когнітивного, оцінно-прогностичного та іншого самоототожнення особистості з іншою людиною, групою, зразком [8, 476]. У межах вітчизняної психології ідентифікація розглядається дослідниками в тісному взаємозв'язку з процесом виокремлення суб'єкта від оточення. На поведінковому рівні це знаходить вияв в амбівалентному ставленні суб'єкта до іншої людини.

Особистісна ідентифікація, полягає в емоційно-когнітивному ототожненні одного індивідуума з іншим, що відіграє важливу роль для обох «дійових осіб» навчально-виховної взаємодії. Психологу та педагогу особистісна ідентифікація допомагає «ввійти» у внутрішній світ вихованців, відчувати його у всій повноті, неповторності і розмаїтті, а вихованцю вона допомагає асимілювати у своїй свідомості, психологічно «привласнити», найпривабливіші особистісні якості психолога як старшого товариша, помічника, що виступає в якості носія професійного і життєвого досвіду, творчої діяльності [7, 418].

З погляду теорії питання є складним, оскільки, по-перше, торкається комплексного за своїм характером явища на стику соціології, соціальної психології, психіатрії, соціальної педагогіки та інших наук. По-друге, загальну теорію зміни особистісної ідентифікації

вітчизняною наукою, по суті, не розроблено. Цій темі присвячені лише окремі дослідження, зокрема характеризуючи особистісну ідентифікацію сучасних підлітків, дослідники (М. Гаранян, І. Дубровіна, О. Захаров, Г. Крайг, С. Колот, С. Максименко, Н.Максімова, В. Моргун, Н. Ньюкомб, А. Прихожан, Ф. Райс, С. Ракітянська, А. Старовойтов, О. Тхостов, А. Холмогорова, Е. Ейдемільер, В. Юстіцкіс та ін.), перш за все, відмічають її особливу розмитість, слабку визначеність, часто асоціальність, соціокультурну детермінованість, пов'язаність з негативною емоційністю.

У практичному плані корекція особистісної ідентифікації є складним психологічним і моральним феноменом, що залишає в житті підлітка глибокий слід, невідємний від душевних потрясінь.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Представники вітчизняної психології (В. В. Абрамєнкова, Л. С. Виготський, Л. В. Клочек, О. М. Леонтєв, А. А. Налчаджян, Л. Ф. Обухова, Н. В. Скотна тощо.) розглядали ідентифікацію дитини зі значущими дорослими, обмежуючись дослідженням її прояву в свідомій сфері психіки та нівелюючи при цьому глибинно-психологічні детермінанти.

На думку К.О. Черемних, поряд з поняттям ідентифікація ,важливе місце відводиться поняттю особистісна ідентифікація, яка являється природнім процесом формування особистості. Особистісна ідентифікація надзвичайно важлива для нормального інтелектуального і фізичного розвитку людини, є найпростішим механізмом засвоєння міжособистісного досвіду взаємодії, є основою набуття досвіду в будь-якій сфері життя, а без такого досвіду неможлива активна адаптація до навколишнього середовища. Вчений вважає, що особистісна ідентифікація – розуміння іншої людини шляхом отожднення себе з нею. Механізм цей починає працювати досить рано, і перший об'єкт, з яким ідентифікує себе дитина, – батьки. Особистісна ідентифікація дуже важлива для нормального психічного розвитку людини на всіх вікових етапах, але особливо у підлітковому та юнацькому віці (з однолітками, літературними героями тощо) [10, 86-88].

Серед питань, які входять у широку проблему особистісної ідентифікації підростаючої особистості, мабуть, одним з найскладніших є питання корекції особистісної ідентичності девіантного підлітка. Тому розв'язання проблеми розвитку особистісної ідентифікації у підлітковому віці, її корекції на емоційному та поведінковому рівні є актуальним, особливо якщо це стосується підліткової девіантної поведінки.

Мета статті: обґрунтування розвитку особистісної ідентифікації девіантних підлітків в процесі соціально-психологічної діяльності спортивного підліткового клубу з настільного тенісу.

Виклад основного матеріалу. Ситуація зміни соціальної та культурної ідентичності особистості дає змогу розкрити складні психологічні процеси, пов'язані з розломом свідомості, зміною життєвих цілей та пріоритетів, перебудовою найглибших психологічних структур.

Відправним моментом у дослідженні зміни особистістю будь-якої своєї ідентичності є більш загальна проблема стійкості та змінюваності особистості. Від уміння втримувати в полі зору обидва полюси суперечливого розгортання життя особистості залежить, те, чи не станемо ми у наших дослідженнях самі однобічними. Адже в реальній дійсності особистість є передусім єдністю, безперервністю та сталістю системи індивідуальних характеристик.

Однак з іншого боку, особистість постійно мінлива. Вона розвивається фізично, психологічно, інтелектуально, змінюється принаймні в окремих своїх якостях. Особистість протягом життя переосмислює особистісні цінності, змінює політичні, ідеологічні орієнтири, моральні критерії. Навіть, у межах одних цінностей вона з часом змінює акценти, пріоритети і тим самим постає перед нами в зовсім іншому світі, демонструючи вже іншу соціальну поведінку, ставлення до світу, свого оточення. Сталість особистості виявляється у постійному відновленні на різних етапах життя особистості вектора її розвитку. «В основі спрямованості особи, – пише Л.І.Божович, – лежить усталена домінуюча система мотивів, що виникла в процесі життя і виховання людини, коли основні провідні мотиви, підкоряючи собі решту інших, характеризують структуру мотиваційної сфери людини. Виникнення такого роду ієрархічної системи мотивів забезпечує найвищу стійкість особистості» [1, 422].

Отже, процес зміни особистісної ідентичності «вбудований» у діалектику її стійкості та змінюваності. Він починається тоді, коли створюються умови, які ніби наголошують на потребі зміни життєдіяльності. Тяжіння до перетворень стає провідним, хоч елементи сталості залишаються. Одним з найбільш психологічно суперечливих етапів становлення особистості, наповнених внутрішніми колізіями і, як наслідок, педагогічно некерованих, є підлітковий вік. Його вікова специфіка полягає в тому, що особистісно-розвивальні та особистісно-руйнівні тенденції однаковою мірою актуалізовані [2, 93].

Досліджуючи вплив девіантної поведінки на процес особистісної ідентифікації, ми звернули особливу увагу на те, що їх цілком можна розглядати як одну із базових інтегративних основ у процесі профілактики девіантної поведінки підлітка, яка дає змогу своєчасно діагностувати, виявляти і педагогічно доцільно впливати на стосунки в спортивному підлітковому клубі з настільного тенісу, який створений

на базі Дрогобицької дитячої юнацької спортивної школи, на розвиток різноманітних ініціатив, формування ціннісних орієнтацій підростаючої особистості, її ставлення до себе, свого фізичного і морального здоров'я, до оточуючого середовища. Відповідно, актуальною постає проблема комплексного психолого-педагогічного вивчення, узагальнення і осмислення сутності профілактично-корекційної роботи спортивного підліткового клубу з настільного тенісу, їхнього місця і ролі в процесі психолого-педагогічного впливу на профілактику та корекцію девіантної поведінки підлітків.

Вивчаючи профілактично-корекційну роботу сучасних молодіжних формувань, ми дійшли висновку, що досліджувати соціально-психологічну діяльність спортивного підліткового клубу з настільного тенісу, використовуючи для цього тільки напрацьовані в теоретико-методологічному плані зміст, форми, методи і засоби соціально-психологічної роботи з девіантними підлітками, неможливо. З усією гостротою постає проблема розробки принципово нових теоретико-методологічних підходів до вивчення діяльності спортивного підліткового клубу з настільного тенісу, а також його понятійного апарату.

Особливо актуальним в контексті дослідження соціально-психологічної діяльності спортивних підліткових клубів як громадських молодіжних об'єднань є подолання істотних відмінностей у наукових підходах в психології і педагогіці. Тому нашу увагу привертають не лише соціально-педагогічні, а й соціально-психологічні засади діяльності молодіжних організацій, їхнє комплексне (симбіозне) науково-методологічне осмислення в загальному контексті виявлення умов активізації процесу особистісної ідентифікації вихованців спортивного підліткового клубу з настільного тенісу.

Актуальним постає осмислення широкого кола напрямів в теорії особистості, і, зокрема, концепції психосоціального розвитку особистості Е. Еріксона, особливо ж описаного ним періоду від 12 до 20 років життя. З точки зору Еріксона, двома основними питаннями, що постають перед молоддю є: «Хто я такий?» і «Як я впишуся у світ дорослих?» Сучасне громадянське суспільство надає молодим людям значно більш широку різноманітність професійних, ідеологічних і соціальних можливостей вибору. На думку вченого, демократична система породжує для підлітків і молоді серйозні проблеми, оскільки демократія вимагає ідентичності в душі «зроби себе сам». Еріксон вважає, що перед підлітками і молоддю стоять три головні проблеми: 1) вибору професії і працевлаштування; 2) членство в групі ровесників; 3) профілактика і корекція ранніх відхилень у поведінці підлітків; 4) профілактика вживання алкоголю і наркотиків [9, 235, 243]. Дослідження соціально-психологічної діяльності сучасних підліткових клубів за інтересами, які проводилися

в Україні дають підстави вважати, що участь підлітків і молоді у зазначеній діяльності допомагає їм віднайти найоптимальніші шляхи розв'язання вказаних проблем.

Важлива проблема, яка хвилює психологів і педагогів, а також є в центрі уваги наших досліджень, – це соціальна сутність членства підлітка (молодої людини) в групі ровесників. Зокрема, американський психолог Е. Маккобі так висловлюється про цю проблему: «Навіть у найбільш сприятливих обставинах час вироблення власного «Я» є дуже важким для підлітків. Відмовляючись від образу батьків, як моделі для власної ідентичності, підлітки, як правило, шукають альтернативний варіант підтримки у ровесників. У нашій культурі вплив груп ровесників на процес розвитку юної особистості є більш сильним ніж батьків, школи, релігійних організацій загалом. Ці групи допомагають молодим людям зберегти впевненість у собі в той час, коли вони переживають по-справжньому драматичні фізіологічні та соціальні зміни» [11, 45]. Соціологічні дослідження, які проводилися Українським інститутом соціальних досліджень дають підстави вважати, що подібне становище характерне і для сучасної української молоді [6].

У ході власних досліджень ми дійшли висновку, що процес залучення підлітків з девіантною поведінкою до діяльності у спортивному підлітковому клубі з настільного тенісу є реакцією, своєрідною формою соціально-психологічного захисту підлітків і молоді в період загальної особистісно-соціальної невизначеності. Саме підлітковий спортивний клуб з настільного тенісу дає змогу нестримному потягу у реалізації підлітків до романтики, фізичного ризику, до бажання випробувати себе в екстремальних ситуаціях і певним чином сприяє профілактиці впливу девіантної поведінки на процес їх особистісної ідентифікації. Це, власне кажучи, і визначає сутність діяльності переважної більшості спортивних підліткових клубів.

Адже спортивний підлітковий клуб з настільного тенісу за своєю психолого-педагогічною характеристикою є, по суті, тією ж неформальною групою ровесників; разом з тим він, не втрачаючи своєї психологічної, сутнісної привабливості для підлітків, є чітко структурованою, дисциплінованою, з метою, формами і засобами соціалізації і психолого-педагогічного впливу організацією. Образно кажучи, це в якійсь мірі «приручений» суспільством мікросоціум, який відкриває для підлітка (молодої людини) колосальні можливості для самореалізації, саморозвитку, самоактуалізації, саморегуляції та самовиховання, тобто створює умови активізації особистісного потенціалу членів спортивного підліткового клубу з настільного тенісу, що активно сприяє формуванню у них особистісної ідентифікації.

Отже, вище означена проблема дослідження умов активізації особистісного потенціалу, в контексті процесу особистісної ідентифікації девіантних підлітків, набуває особливого значення. Сучасна психологічна наука, як вітчизняна, так і зарубіжна пропонує комплекс методів, прийомів, вправ, спрямованих на активізацію механізмів самоконструювання суб'єктом стратегії розвитку і реалізації власного «Я» [2; 3; 4; 5]. На наш погляд, однією з вад такого комплексу є фрагментарність процедур його проведення. Концептуальна схема програми активізації особистісного зростання, зокрема в підлітковому віці, повинна ґрунтуватися на закономірностях, логіці «стихійного» розвитку, його механізмах, охоплювати основні інстанції і тенденції становлення потенціалу «Я».

Ефективність процедур активізації особистісного зростання, стимуляції внутрішніх можливостей саморозвитку девіантного підлітка у спортивному підлітковому клубі з настільного тенісу, на нашу думку, прямо залежить від функціонуючого в підлітковому об'єднанні сукупностей інтелектуальних та морально-естетичних цінностей, що знаходять визнання і підтримку в спортивному підлітковому клубі з настільного тенісу. У середовищі спортивного підліткового клубу з настільного тенісу всі ці духовно-моральні вартості перетворюються на своєрідний сплав, що має певну специфіку, властиву саме даному молодіжному об'єднанню, через яке здійснюється профілактика девіантної поведінки підлітків і формування на цій основі їх особистісної ідентифікації. Профілактика девіантної поведінки підлітків проявляється, насамперед, в громадській думці членів молодіжних формувань, у традиціях, звичаях, спільних ціннісних орієнтаціях і є, на нашу думку, найважливішими чинниками активізації їхнього особистісного потенціалу.

У працях психологів М.М. Рубінштейна, Б.П. Теплова, А.М. Леонтьєва, О.Г. Ковальова, Г.С. Костюка, ми знаходимо всебічне обґрунтування того, що думка молодіжного колективу має чи не вирішальне значення для активізації особистісного потенціалу молодої людини. Особливе значення для виявлення механізмів впливу громадського молодіжного об'єднання, як наприклад, підліткові клуби за інтересами, на юну особистість мають дослідження А.В. Петровського, І.С. Кона, Я.Л. Коломенського, О.В.Киричука, А.В. Мудрика.

Виходячи з того, що підлітковий колектив є складною соціально-педагогічною структурою, вони показали, що розвиток особистості в колективі залежить від її становища в системі внутріколективних взаємин. Тому процес формування особистості є значною мірою процесом самовизначення, саморегулювання, саморозвитку, самовдосконалення і самоактуалізації в системі особистісно-

колективних взаємин, тобто умовою активізації особистісного потенціалу вихованців спортивного підліткового клубу з настільного тенісу. Отже, вирішальну роль у колективі спортивного підліткового клубу з настільного тенісу все ж відіграє громадська думка, яка певним чином сприяє профілактиці девіантної поведінки підлітків.

«Громадська думка – це спільне судження людей, яке виникає в процесі їх діяльності та спілкування і виражає їхнє ставлення до різних явищ, тенденцій навколишньої дійсності, що мають загальний інтерес [8, 912]. На підставі власних досліджень ми дійшли висновку, що основою процесу особистісної ідентифікації підлітків є процес формування громадської думки в цьому молодіжному колективі спортивного підліткового клубу з настільного тенісу.

Психолого-педагогічний ефект впливу громадської думки колективу спортивного підліткового клубу з настільного тенісу на підростаючу особистість – особливий психолого-педагогічний процес, який складається з ряду усвідомлених і неусвідомлених актів. Він не обмежується наслідками схвалення або засудження. Це значно глибша дія, яка полягає в засвоєнні членом спортивного підліткового клубу з настільного тенісу соціального досвіду, суспільних цінностей, норм в процесі його активної діяльності в спортивному підлітковому клубі з настільного тенісу, що сприяє профілактиці девіантної поведінки підлітків та формування у них особистісної ідентифікації.

Актив спортивного підліткового клубу з настільного тенісу оцінює не тільки вчинки «рядових» членів клубу підлітків, але й ті мотиви, якими вони керуються в своїх діях. У результаті критичного ставлення оточення до певних мотивів дій юнаки і дівчата починають розглядати свою девіантну поведінку в новому світлі, переглядати її. Важливою умовою активізації процесу особистісної ідентифікації вихованців спортивного підліткового клубу з настільного тенісу є створення, зміна або посилення відповідних установок. Під впливом громадської думки відбувається формування, становлення і розвиток смислової, цільової і операційної соціально-педагогічних установок у вихованців спортивного підліткового клубу з настільного тенісу, виникає у них певне ставлення до тих чи інших суспільних явищ.

Визначальним, на нашу думку, в процесі розвитку особистісної ідентифікації особистості вихованців спортивного підліткового клубу з настільного тенісу є становлення їх особистісних цінностей. Як головну, базову основу зазначеного процесу ми розглядаємо соціально-психологічну діяльність спортивного підліткового клубу з настільного тенісу. В результаті проведених досліджень ми дійшли висновку, що застосування відповідно сконструйованої моделі побудови соціально-психологічної діяльності спортивного підліткового клубу з настільного тенісу дасть змогу не лише осмислити сутність

процесу розвитку ціннісних орієнтацій у вихованців, а й створити механізм формування суспільно вартісних орієнтацій, домогтись позитивно спрямованої соціалізації девіантних підлітків.

У ході аналізу наукових джерел діяльності сучасних громадських молодіжних об'єднань, у нашому випадку спортивного підліткового клубу з настільного тенісу, який створений на базі Дрогобицької дитячої юнацької спортивної школи, ми дійшли таких **висновків**:

- по-перше, структура функціонування спортивного підліткового клубу з настільного тенісу забезпечує найбільш оптимальний варіант процесу профілактики девіантної поведінки підлітків та розвитку у них особистісної ідентифікації;

- по-друге, у внутрішньому особистісному просторі виокремлюється певний сектор активних профілактичних змін. Тому навіть у процесі ідентичності поведінка членів спортивного підліткового клубу з настільного тенісу залишається відносно сталою;

- по-третє, особистість девіантного підлітка безперервно коректується, змінюючи структуру ідентичності особистісті з проблемною поведінкою.

Нині в Україні існують сотні спортивних підліткових клубів, які діють на всеукраїнському, регіональному і місцевому рівнях і які в своїй діяльності реалізують значну кількість різноманітних програм суспільно значущого спрямування. Їхня реалізація, а також різноманітні психолого-профілактичні акції і заходи, на нашу думку, і є соціально-психологічною діяльністю, в ході якої відбувається формування ціннісних орієнтацій у зазначеній категорії девіантних підлітків, що певним чином сприяє активізації їх особистісної ідентифікації та профілактиці їх девіантної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте : психологическое исследование / Л. И. Божович. – М. : Просвещение, 1968. – 464 с.

2. Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6 томах / Л. С. Выготский. – М. : Педагогика, 1984. – Т. 4: Детская психология ; гл. ред. А. В. Запорожец. – 1984. – 432 с.

3. Гершон Д. Эмпауэрмент : Искусство творить такую жизнь, какую вы хотите / Дэвид Гершон, Гейл Страуб. ; пер. с англ. Е. Алексеева. – М. : Сов.-амер. гуманист. инициатива, 1992. – 104 с.

4. Данилова В. Л. Как стать собой : Психотехника индивидуальности : пособие для самообразования / В. Л. Данилова. – Харків : Оригинал, : Рубикон, 1994. – 127 с.

5. Мольц М. Я – это Я, или как стать счастливым / М. Мольц ; пер. с англ. Г. Бляблин. – СПб. : Леніздат, 1992. – 192 с.

6. Молодіжний рух в Україні : довідник / [упоряд. В. А. Головенько та ін.] ; Український ін-т соціальних досліджень. - К. : АТ "Видавництво "Столиця", 1998 . Ч. 1. - К. : [б.в.], 1998. - 252 с
7. Подмазін С.І. Особистісно орієнтована освіта (соціально-філософський аналіз): Дис. д-ра філософ. наук: 09.00.03 / Подмазін Сергій Іванович. – Дніпропетровськ, 2006. – 418 с
8. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. Издание 4-е – М.: Советская Энциклопедия, 1988. – 1600 с.
9. Хьелл Л. Теории личности: Основные положения, исследования и применение / Ларри Хьелл, Дэниел Зиглер ; пер. с англ. С. Меленевской и Д. Викторовой. – 3-е изд. – СПб. : Питер Пресс, 1997. – С. 235-246.
10. Черемних К. О. Особистісне ототожнення як механізм самоздійснення й життєтворчості / К. О. Черемних // Педагогіка і психологія : Науково-теоретичний та інформаційний журнал АПН України. – К. : АПН України, 2009. – № 2. – С. 80-86.
11. Maccobi E. E Gender and relationships. A Developmental accounts / E. E. Maccobi // The American Psychologist. – 1990. – Apr ; 45(4). – 513-520.

REFERENCES:

1. Bozhovich, L.I. (1968). *Lichnost i ee formirovanie v detskom vozraste: psikhologicheskoe issledovanie [The personality and his/her formation in childhood: psychological research]*. Moscow: Prosveshchenie [in Russian].
2. Vyhotskii, L.S. (1984). *Children Psychology. Collected Works*. A. V. Zaporozhets (Ed.); (Vols. 1-6; Vol. 4) Moscow: Pedahohika [in Russian].
3. Gershon, D., & Straub, G. (1992). *Empowerment: The Art of Creating Your Life as You Want It*. (H. Bliablin, Trans). Moscow: Sovetsko-amerikanskaia humanitarnaia initsiativa.
4. Danilova, V.L. (1994). *Kak stat soboi: Psikhotehnika individualnosti [How to become yourself: Psychotechnics of individuality]*. – Kharkiv: Oryhynal, RUBYKON [in Russian].
5. Maltz, M. (1992). *The Magic Power of Self-Image Psychology*. (E. Alekseeva, Trans). Saint Petersburg: Lenizdat.
6. Molodizhnyi rukh v Ukraini : dovidnyk [Youth movement in Ukraine: Handbook]. (1998). *Ukrainskyi instytut sotsialnykh doslidzhen*. Kyiv: Stolytsia [in Ukrainian].
7. Podmazin, S.I. (2006). *Osobystisno oriientovana osvita (sotsialno-filosofskyi analiz) [The personal-oriented education (social-philosophical analysis)]*. *Doctor's thesis*. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
8. Prokhorov, A.M. (Eds.). (1984). *Sovetskii entsiklopedicheskii slovar [Soviet Encyclopedic Dictionary]*. (4th ed.). Moscow: Sovetskaia Entsiklopediia [in Russian].
9. Hjelle, L. & Ziegler, D. (1997). *Personality Theories: Basic Assumptions, Research, and Applications*. (S.Melenevskoi & D.Viktorovoi, Trans). (3th ed.). Saint Petersburg: Piter Press.
10. Cheremnykh, K.O. (2009). *Osobystisne ototozhnennia yak mekhanizm samozdiisnennia i zhyttietvorchosti [Personal identification as a mechanism of self-realization and life creativity]*. *Pedahohika i psykhohohiia: naukovoteoretychnyi ta informatsiinyi zhurnal APN Ukrainy – Pedagogy and Psychology*:

theoretical and scientific information journal APS of Ukraine, 3, 80-86 [in Ukrainian].

11. Maccobi, E.E (1990). Gender and relationships A. Developmental accounts. *The American Psychologist*, 45(4), 513-520.

Ярошко П. М. Развитие личностной идентификации девиантных подростков в процессе социально-педагогической деятельности спортивного подросткового клуба настольного тенниса. В статье рассмотрено развитие личностной идентификации девиантных подростков в процессе социально-психологической деятельности спортивного подросткового клуба настольного тенниса. Выяснено, что процесс вовлечения подростков с девиантным поведением к деятельности в спортивном подростковом клубе настольного тенниса является своеобразной реакцией, формой социально-психологической защиты подростков и молодежи в период общей личностно-социальной неопределенности. Именно такой клуб дает возможность реализации неудержимого влечения подростков к романтике, физического риска, желание испытать себя в экстремальных ситуациях и способствует профилактике влияния девиантного поведения на процесс их личностной идентификации. Показано, что психолого-педагогический эффект воздействия общественного мнения коллектива спортивного подросткового клуба настольного тенниса на подрастающую личность состоит из ряда осознанных и неосознанных актов и заключается в усвоении членом такого клуба социального опыта, общественных ценностей, норм во время его активной деятельности.

Ключевые слова: идентичность, личностная идентификация, спортивный подростковый клуб, девиантное поведение.

Yaroshko P. M. Development of personal identification of deviant adolescents during social and psychological activities at teenage sport clubs of table tennis. The article discusses development of personal identification of deviant adolescents during social and psychological activities at teenagers' sport clubs of table tennis. The process of engaging of adolescent with deviant behaviour into sports activities at youth table tennis clubs is a kind of reaction, a form of social and psychological protection of adolescents and youth during their age period of personal and social uncertainty. The teenage table tennis sport clubs allows adolescents to fulfil their remnant desire to romance, physical risk, to test themselves in extreme situations and, to some extent, such clubs help to prevent deviant behavioural influences on the personal identification process. The article shows that psychological and pedagogical influence of general opinion of the adolescence sport teams, playing table tennis, on adolescent personality consists of a number of conscious and unconscious acts and lead to mastering by a sport club member of social experience, social values, norms during his/her activities. The functional structure of adolescent sports club with table tennis provides the most optimal variant of adolescents' deviant behaviour prevention and development of their personal identification.

Key words: identity, personal identification, sports teenagers' club, deviant behaviour